

Vlaams
Parlement

stuk **1382** (2011-2012) – Nr. 2
ingediend op 25 januari 2013 (2012-2013)

Voorstel van resolutie

van de heren Dirk Peeters en Hermes Sanctorum

betreffende het behoud en een betere bescherming
van waardevolle stadsbomen
door de oprichting van een bomenwacht
en het opstellen van een bomencharter

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu,
Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door de heer Lode Ceysens

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heren Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, de dames Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
mevrouw Michèle Hostekint, de heer Bart Martens;
mevrouw Tine Eerlingen, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie;
mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Steve D'Hulster, mevrouw Els Robeyns;
de heren Mark Demesmaeker, Marius Meremans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

Stukken in het dossier:

1382 (2011-2012) – Nr. 1: Voorstel van resolutie

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed behandelde op 15 januari 2013 het voorstel van resolutie betreffende het behoud en een betere bescherming van waardevolle stadsbomen door de oprichting van een bomenwacht en het opstellen van een bomencharter.

1. Toelichting

De heer *Dirk Peeters* merkt vooraf op dat dit voorstel al geruime tijd geleden werd ingediend, maar door omstandigheden nog niet kon worden behandeld. Intussen zijn bepaalde termen al gedateerd: zo is hier bijvoorbeeld nog sprake van de Vereniging voor Bos in Vlaanderen, die ondertussen is opgegaan in BOS+. Wat de grond van de zaak betreft, is dit voorstel van resolutie echter nog actueel.

Vlaanderen behoort samen met Ierland tot de bosarmste regio's van Europa. Bomen en bossen komen bijna met de dag meer onder druk in Vlaanderen. Bij haast elk infrastructuurwerk moeten er bomen en bossen sneuvelen. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de noord-zuidverbinding N19 door de Kempen, de plannen met betrekking tot de R11 die grote gevolgen hebben voor het gebied Klein Zwitserland, het Sint-Annabos op de Antwerpse Linkeroever en het Noordkasteel op de Rechteroever. De drama's blijven niet beperkt tot de provincie Antwerpen, ook elders gaan bossen massaal tegen de vlakte. Dat bewijst de jaarlijkse Bosbarometer.

Wetenschappelijke studies hebben al meermaals onomstotelijk bewezen dat ontbossing de grootste bedreiging vormt voor het klimaat en meehelpt aan de verdere opwarming van de aarde. Samen met de bossen verdwijnen immers veel biodiversiteit en een belangrijke temperatuur- en vochtregeling van de aarde.

Bossen, bomen en klimaat

De ecosysteemdiensten die de natuur verschaft, werden lange tijd als gratis beschouwd. Een uiterst belangrijke en baanbrekende Teeb-studie, die naar aanleiding van de top over biodiversiteit in Nagoya werd uitgevoerd, toonde echter aan dat ecosysteemdiensten ook economisch interessant kunnen zijn en tot veel tewerkstelling kunnen leiden.

Stadsnatuur en ecosysteemdiensten

Ecosysteemdiensten bevinden zich niet alleen in grote natuurgebieden, maar ook – en gelukkig maar – in de kleinschalige stadsnatuur en het stedelijke weefsel. Bomen zijn vaak visueel landschapsbepalend en beeldbepalend in de stad. Natuur in de stad komt in vele vormen voor: een stadspark, een stadstuin, een groendak, straatbomen enzovoort. Bomen houden stof vast en absorberen bepaalde gassen. Ze brengen ook verkoeling, gaan hittestress tegen en zijn ook voor mensen een verrijking en klimaatregelaar. Een volgende ecosysteemdienst is de recreatieve waarde van natuur en open ruimte in de stad. Mensen zijn fitter in de buurt van groene plekken in de stad.

Laanbomen

Volgens een studie van de Universiteit Antwerpen in opdracht van het ANB leveren laanbomen ecosysteemdiensten als luchtfiltratie en pollinatie. Laanbomen verfraaien de omgeving en zorgen aldus voor een hoger geestelijk, fysiek en sociaal welzijn en contact met de natuur en ze hebben een positief effect op de ontwikkeling van kinderen.

Tijdens een hoorzitting in de Commissie voor Landbouw, Visserij en Plattelandsbeleid van 4 mei 2011 (*Parl. St.* VI.Parl. 2010-11, nr. 1182/1) onderstreepte professor Jacobs van de UGent ook het belang van lanen en dreven in een stedelijke omgeving voor de bijen.

Bomen: levensvitamine voor de mens

Mensen die in een groene omgeving wonen, voelen zich niet alleen gezonder, maar zijn dat ook, zo blijkt uit het zogenaamde Vitamine G-onderzoeksprogramma van het Wageningen UR. Vooral bij kinderen tot dertien jaar is de relatie tussen groen en gezondheid duidelijk aangetoond. Uit Nederlands onderzoek blijkt ook dat naarmate een boom ouder is en een grotere stamdiameter heeft, hij meer fijn stof afvangt. Een grote volwassen boomkruim met een groter bladoppervlakte veroorzaakt veel meer windstroom, wat op zijn beurt ook zorgt voor een betere luchtfiltratie. Er zijn ook studies, onder meer van VITO, over het zogenoemde canyoneffect van dichte boomkruinen die fijn stof kunnen tegenhouden. In globo kan worden besloten dat de aanwezigheid van bomen en groen positief is voor de mensen die in die buurt wonen.

Natuurwaardenberekening

Recent heeft ook de Vlaamse overheid geïnvesteerd in een studie over de economische waarde van ecosysteemdiensten. Daarin worden methoden en berekeningswijzen aangekeurd om onder andere de waarden van graslanden, heide en bossen te kunnen bepalen. De waardebepaling van solitaire bomen en laanbomen in een meer stedelijke omgeving kan er echter niet volledig en correct mee gebeuren.

Natuurdecreet

Het Natuurdecreet van 21 oktober 1997, waarin de zorgplicht en het standstillbeginsel zijn vastgelegd, evenals de code van goede natuurpraktijk waar in artikel 14 naar wordt verwezen, levert weliswaar geschikte instrumenten, maar er wordt te weinig gebruik van gemaakt. Daardoor blijft dat aspect van de natuurbewoudwetgeving vaak dode letter en wordt het steeds onderuitgehaald bij allerlei werken en ingrepen.

Bomen: cultureel onroerend erfgoed

Natuur in de stad heeft een hoge belevingswaarde voor de bewoners. Vele steden vinden het vanuit toeristisch oogpunt belangrijk om voorgesteld te kunnen worden als groene stad. Vaak zijn oude bomen herkennings- en ijkpunten in het stedelijke weefsel. Een concreet en goed voorbeeld daarvan is de zeshonderdjarige linde in Retie.

Draagvlak voor meer bos groeit

Er zijn signalen dat het draagvlak voor een echt bosbeleid groeit. Getuige daarvan zijn de campagne 'Groene Kleurpotloden' van de JNM en het feit dat organisaties en bedrijven zoals de VDAB, Microsoft, De Lijn, de Gezinsbond en Delta Lloyd zich engageren om dat thema aan te kaarten en het belang van bos mee te onderschrijven. De steun van de publieke opinie was ook opvallend aanwezig bij acties tegen boomkappingen zoals in het Lappersfortbos en aan de De Keyserlei.

Voorstel van resolutie

Met dit alles voor ogen, wordt aan de Vlaamse Regering gevraagd om initiatieven te nemen die de aanwezige bomen in de stedelijke omgeving en langs straten, lanen en wegen meer rechtszekerheid en bestaansrecht geven, en ze ervoor te behoeden dat ze te snel gekapt worden. Een tweede vraag betreft de Natuurwaardenverkenner, de handleiding voor de waardering van ecosysteemdiensten. De Vlaamse Regering wordt verzocht dat instrument uit te breiden opdat ook het belang van solitaire stadsbomen en laanbomen beter kan worden bepaald. Voorts wordt erop aangedrongen het toepassingsgebied van de 'code voor de goede praktijk', waarnaar artikel 14 van het Natuurdecreet verwijst, uit te breiden, opdat die code ook van toepassing wordt op stads- en laanbomen. De vierde vraag in het voorstel gaat over het opstellen van een bomencharter of vademecum over het belang van stads- en laanbomen, dat als richtlijn kan worden meegegeven aan

de Vlaamse administraties en de gemeente- en provinciebesturen. Ten slotte wordt nog gevraagd om binnen het ANB een door de Vlaamse overheid erkende bomenwacht op te starten – en daarvoor in de nodige personele ondersteuning te voorzien – die net als een monumentenwacht toeziet op het behoud en het onderhoud van stads- en laanbomen.

De spreker beklemtoont dat het in dit voorstel van resolutie niet gaat over een absoluut kapverbod. Het voorstel leidt ook niet tot forse bijkomende uitgaven, want er wordt vooral een beroep gedaan op al bestaande instrumenten, die weliswaar moeten worden verfijnd en vooral in praktijk moeten worden gebracht. Wat het vijfde punt van het voorstel van resolutie betreft, is het zo dat er in het verleden al de facto een bomenwacht heeft bestaan bij het ANB. Bomen werden toen individueel bekeken, maar dat aspect is ondergesneeuwd geraakt en de boswachters krijgen daar nu geen tijd meer voor. Daar gaat het dus vooral om een kwestie van organisatie binnen het ANB en niet om slechte wil van de boswachters.

De heer Peeters concludeert dat de indieners met dit voorstel van resolutie de focus hebben willen leggen op de noodzaak van een gezonde leefomgeving in het almaar belangrijker wordende stedelijke milieu. In het licht van de toenemende verstedelijking mag het belang van de aanwezigheid van bomen, groen en lanen in een stad niet worden onderschat. Over het vellen van bomen die er soms honderd jaar over doen om zo groot te worden, moet zeer grondig worden nagedacht. Een vergelijking van een doorsnee Vlaamse gemeente met een Nederlandse gemeente spreekt al boekdelen: terwijl er hier veel bloembakken worden gebruikt, staan er in Nederland vaak oude, gezichtsbepalende bomen. De spreker hoopt dan ook dat het voorliggende voorstel, waarover uiteraard nader kan worden gepraat, de nodige aandacht zal krijgen.

2. Bespreking

Mevrouw *Tinne Rombouts* zegt dat iedereen het erover eens is dat bomen een belangrijke functie hebben in openbare domeinen. Zeker als ze beeld- of omgevingsbepalend zijn, moet er voorzichtig mee worden omgesprongen. Er kan echter niet zomaar worden gesteld dat lokale besturen niet de nodige omzichtigheid aan de dag leggen, want in een aantal gevallen gebeurt dat wel degelijk.

De CD&V-fractie staat ook wat terughoudend tegenover de vraag om een bomenwacht op te starten. Sensibilisering is inderdaad nodig, maar op dat vlak gebeurt er al een en ander. De vvog bijvoorbeeld heeft daar veel aandacht voor, onder meer bij het sensibiliseren van groenambtenaren. Op bepaalde locaties is de boomkeuze zeer belangrijk en daar wordt nu dan ook meer aandacht aan gegeven dan in het verleden. Er moeten bijvoorbeeld soms bomen worden gekapt omdat ze voor fietspaden problemen opleveren, terwijl dat met bomen die anders wortelen niet nodig zou zijn geweest. Ook de wijze waarop het openbaar domein wordt ingericht en de ruimte die groenaanplantingen krijgen, is belangrijk. In Nederland hebben bomen inderdaad vaak meer ruimte. Bij de sensibilisatie kan meer aandacht gaan naar dat aspect, maar het sensibiliseren is hoe dan ook al op de goede weg.

Mevrouw *Marleen Van den Eynde* merkt op dat Vlaams Belang bekommerd is om het Vlaamse leefmilieu. Een gezond Vlaanderen is immers een noodzaak en bomen zijn daarbij belangrijk. Het bomenbestand moet dus behouden blijven en de bomen moeten vooral gezond zijn. Het draagvlak voor het behoud van het bomenbestand vergroot inderdaad, maar het is jammer dat in de toelichting in dat verband wordt verwezen naar infrastructuurwerken die noodzakelijk zijn voor een gezond en leefbaar Vlaanderen. Als er bomen of bossen moeten verdwijnen, moeten elders aanplantingen worden opgelegd. Zo kunnen bijvoorbeeld boven tunnels bomen worden geplant.

De spreekster kan het in het algemeen wel eens zijn met de doelstellingen van het voorstel van resolutie. Er zijn inderdaad gemeentebesturen die het niet zo nauw nemen met de

bestaande laanbomen en het behoud van openbaar groen. Hoe zien de indieners echter de voorgestelde bomenwacht? Moet dat met het bestaande personeelskader gebeuren of via de rekrutering van bijkomende ambtenaren? En wat wordt precies beoogd met het bomencharter?

Mevrouw *Tine Eerlingen* beaamt dat groen en bomen bijzonder belangrijk zijn voor de gezondheid van mensen en de kwaliteit van de, vooral stedelijke, leefomgeving. Het is inderdaad wetenschappelijk bewezen dat die kwaliteit daardoor toeneemt. Het is echter zeer de vraag of bijkomend personeel nodig is om een bomenwacht op te zetten. Het ANB heeft trouwens, samen met de lokale besturen, een richtlijn uitgewerkt voor het opstellen van een bomenbeheer en -beleidsplan. Gemeenten kunnen op basis van die richtlijn hun lokaal bomenplan opstellen. Daar wordt misschien nog wel te weinig werk van gemaakt en mogelijk moet er dus wat sensibilisering gebeuren. De gemeenten kunnen in elk geval een beroep doen op het ANB voor ondersteuning bij het opstellen van een bomenplan. Er is dus wel degelijk al een basis, maar misschien moet eens worden nagegaan hoeveel steden en gemeenten daar al gebruik van maken. Een bomencharter of vademecum is volgens de spreker echter niet meer aan de orde.

De heer *Bart Martens* zegt in verband met de code van goede praktijk dat de vvog daar al heel wat werk rond heeft verricht. De vraag is dan ook wat de meerwaarde zou zijn van een nieuwe code rond stads- en laanbomen. Het is ook zeer de vraag of het nut heeft de weinige boswachters die er al zijn ook naar de steden te sturen. Voor het toezicht op het naleven van het kapverbod zijn er al de politie en de milieuambtenaren en voor het onderhoud van stads- en laanbomen moeten de stedelijke groendienstten worden opgeleid en uitgerust. Hoe denken de indieners meer rechtszekerheid en bestaansrecht te geven aan de in de stedelijke omgeving en langs straten, lanen en wegen aanwezige bomen? Aan welke instrumenten wordt daar gedacht, afgezien van die welke al in het Bosdecreet staan? In de praktijk worden door steden en gemeenten bovendien al een aantal instrumenten gebruikt die in dit voorstel van resolutie onvermeld blijven: het systeem van een bomenbank bijvoorbeeld, of een stedelijke bosbarometer zoals in Antwerpen wordt gebruikt om erop toe te zien dat het aantal bomen behouden blijft.

De heer *Dirk Peeters* verduidelijkt dat voor de bomenwacht niet aan bijkomend personeel wordt gedacht. Toen het ANB ontstond als fusie van de afdelingen Natuur en Bos & Groen van het vroegere AMINAL, konden veel personeelsleden een keuze maken voor handhaving dan wel beleid. De meesten hebben voor beleid gekozen en daardoor is de aandacht voor de bomen sterk verminderd. Boswachters zouden in de steden advies kunnen geven over standplaatsgeschikte, streekeigen bomen en, ingeval van een voorgenomen kap, of die goed gemotiveerd en verantwoord is. Dat er nu soms wat misloopt, toont het voorbeeld van de gemeente Meerhout aan, waar honderden oude bomen werden gekapt en verwerkt tot brandhout voor het gemeentepersoneel. Wat de 'code voor de goede praktijk' betreft, daar wordt in artikel 14 van het Natuurdecreet naar verwezen. Tegelijkertijd laat de Vlaamse overheid echter hoe langer hoe meer toe dat nutsbedrijven bomen kappen en wortels verwijderen. Dat staat haaks op die goede praktijk die door het Natuurdecreet wordt opgelegd. Bij ontwerpers en studiebureaus is het aspect van groenvoorzieningen nu totaal afwezig en de hier voorgestelde bomenwacht bij het ANB zou daarop kunnen toezien.

3. Stemming

Het voorstel van resolutie betreffende het behoud en een betere bescherming van waardevolle stadsbomen door de oprichting van een bomenwacht en het opstellen van een bomencharter wordt verworpen met 6 stemmen tegen 1 bij 1 onthouding.

Bart MARTENS,
voorzitter

Lode CEYSENS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

AMINAL	administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer (van het vroegere ministerie van de Vlaamse Gemeenschap)
ANB	Agentschap voor Natuur en Bos
JNM	Jeugdbond voor Natuur en Milieu
Teeb	The Economics of Ecosystems and Biodiversity
UGent	Universiteit Gent
UR	University & Research centre
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VITO	Vlaamse Instelling voor Technologisch Onderzoek
vvog	vereniging voor openbaar groen